

ADABAKIAK

GALDERANTZUNAK

Tximistarri.—Ea poesia zer dan? Ez da erraza galdera au erantzuten. Batez ere, zuk nai dezun bezala, itz bitan.

Ona, oraindik orain, Juan Ramon Jimenez'ek ziona: «Poesia, giartasuna ta bakuntasuna da. Ezin det nik ezer agertzen ez duan poesia irentsi. Itz-uts-joko alperrak ez ditut nik nozitzen. Ajolatasuna, dotoretasuna, poesia egiazkoa... jantzi billutsian dago».

Gogoko ezpadezu iritzi au, esan, eta urrengo batean ezarriko ditugu beste latzuek. Aldekoak eta kontrakoak. Guzitakoak bait-dira.

* * *

Jakin-zale.—Ortega y Gasset lurbira guzian gure gizaldian izan diran gizonik argienetako bat zala, ezin uka. Jakinduria ere aundia zuan, edozein kultura-gailetan. Baña, alaere, ta gure uste apalez, bere doairik garaiena, mintzaira ta idaztankera ziran. Gutxik eskuratu dute, oso gutxik ere, izkuntza bat, Ortega'k gaztelania bezala.

Jakiña, Ortega'ren jakinduriak ere bazitun utsune batzuek. Gizona baizan bera ere. Arte-gaian, adibidez. Baita noski Euskalerrira'ri dagozkienetan ere.

Bere itzak dira auek: «Ser vasco es, sin más, una renuncia nativa a la expresión verbal».

Baita auek ere: «El misterioso pueblo vascongado posee un idioma elemental que apenas sirve para nombrar las cosas

materiales, y es por completo inepto para expresar la fluencia fugitiva de la vida interior».

* * *

J. M. S.—«La España Negra de Verhaeren» deritzan liburua ezta zearo Regoyos'ena. Regoyos'ek egin zuana izandu zan, Verhaeren'ek Bruselas'ko «L'Art Moderne» aldizkarian argitaratutako idaz-lantxo batzuek aukeratu, laburtu, gazteleratu ta, eraskin bat edo besterekin, liburu ortan bildu.

Emilio Verhaeren ori —«un señor pequeño con unos bigotes largos», Baroja'k dionez— Belgica'ko entzute audiko olerkari bat zan. Azkeneko Maiatzean bete ziran eun urte Anberes inguruko Saint-Armand deritzan errian, jaio zala. Jatorriz flamendarra izan arren, frantsesez idatzi zituan lan guziak, bafia bere idaztankerak badu noski alako «flamenco» izkuntzaren usaieko bizitasuna.

«La España de Verhaeren» liburua lendabizi Barcelona'n, 1899'garren urtean, argitaratu zan, eta bigarren aldiz, Madrid'en, 1924'ean, eta bere orrietan Euskalerrria'ri ta batez ere Gipuzkoa'ri dagozkien iruzkin berezi bat baño geiago ezartzen dira.

Onela, Tolosa'ko elizetako santu-irudiei zuzendutako gorapen batzuen ondoren, itz auek irakurtzen dira: «Desgraciadamente, ya invaden el país las esculturas modernas a la francesa, insípidas imágenes de *confitería*».

Oar bat: aldi artan oriotar irudigille Oteitza oraindik jaio gabea zan...

* * *

Aitxina.—Ezekiel Etxebarria olerkaria, bizkaitarra zan. Urte luzeetan Ermu'ko elizako koajutorea izana.

Ezagutzen ditugu beraren olerki batzuek. Oraindik moldezeko letraz —guk dakigula beintzat— argitaratu gabeak noski, guziak. 1888'garren urtean, Euskalerrria'ren garai orduko egoe-raz, Ermu'ko —Valdespina'ko— Markesa'ri zuzendutakoa, bat. Ederra, benetan.

Ona emen bere olerki baten zatitxo zoragarri bat. Zarzaroaren irudiaz tajututakoa:

«Murriturik burua,
Tximurra mosua,
Makur-makur lepua
Ikaraz eskua,
Begietan lausua,
Narrasa pausua,
Eztula ta gorrua,
Aserre ta orrua».

* * *

"Goierriar bat".—Aditzera ba aldegun oraindik orain **Ma-**
drid'eko egunkari batean argitaratu dan euskal-ipuitxoaz? Bai,
gizona, bai...

Ona emen. Itzez-itx aldatuko dizugu.

«Ignoramos si en el país vasco francés existen las amena-
zas rituales o simbólicas como en el país vasco español y par-
ticularmente en pueblos de Guipúzcoa. Allí, antiguamente,
cuando un «gizon» comprometía ya demasiado a una «neska»,
el padre y los hermanos de ella se encaraban con él, probable-
mente en la mitad del bosque, muy armados de jabalinas, es-
padas y ballestas, para presentarle este dilema: «O boda o
muerte».

Las costumbres se han dulcificado en el país vasco español
como en la dulce Francia. La amenaza real y mortal hace mu-
cho se convirtió en ritual y formularia. Los padres y hermanos
de «neskas» comprometidas en su honor exigen ya, en épocas
posteriores, la reparación a los atrevidos galanes con frases co-
mo ésta; «Casar vas a hacer con la Prudentzi o boina que te
tiro a tejao».

Baña... ez uste izan, izenpetugabeko lerro auen egillea Ma-
dridar garbia danik. Ez. Erdi-euskalduna-edo izan bear du,
«diotenez.

Egia esan, eztakigu ziur Euskalerrria'n edo kanpoan jaioa
dan, baña, jaio baño len, bere aitari ere... tellatura txapela bo-
ta ote zioten entzun degu.